
Úvodem k monotematickému číslu

Od obnovy k normalizaci: česká sociologie od 60. do 80. let XX. století

Tímto číslem se *Sociologický časopis* pokouší poodhrnout těžkou oponu dělící dnešní českou sociologii od její vlastní historie před rokem 1989. Činí tak při plném vědomí, že dějiny české sociologie za minulého režimu jsou tématem citlivým a pro své přímé aktéry v mnoha ohledech nepříjemným. Zřejmě existují důvody nejen odborné, ale i lidské, proč ve vztahu k nim čeští sociologové dosud zachovávali značnou zdrženlivost. Až na vzácné výjimky¹ dosud chyběla snaha o reflektující vypořádání se s minulostí, o něž se mnohem déle a systematictěji pokoušejí sociologové např. v Polsku, jak o tom, pro alespoň jeden konkrétní případ, v tomto čísle SC podává zprávu recenze M. Petruska věnovaná práci polské socioložky-emigrantky Marie Hirszowiczové. Její příznačný název *Osidla angažovanosti* přitom nastoluje pouze jednu z řady vážných otázek, které se při zamyšlení nad tím, co se v sociologii a se sociologií v zemích reálného socialismu vlastně odehrálo, neodbytně vnučují.

V našich zeměpisných souřadnicích stále ještě čeká na svou chvíli bádání, kterému zde můžeme pracovně říkat sociologie české sociologie doby komunismu. V něm by sociologové na látku samotného vývoje svého vlastního oboru v nenormálních podmínkách dlouhotrvajícího ideologického, politického i existenčního tlaku důsledně a umně aplikovali sofistikovanou teoretickou a metodologickou výbavu, jejíž osvojení je součástí jejich řemesla. Sociologie je jako málokterá jiná disciplína schopná sebereflexivního zalomení výzkumné pozornosti na sebe samu a podmínky své činnosti, a je proto nanejvýš způsobilá, aby se zabývala reáliemi sociologického života *ante* 1989. Avšak komunismus, reálný či státní socialismus – je příznačné, že ani ve věci označení tohoto systému nelze dosáhnout konsensu – zřejmě stále zůstává minulostí příliš živou na to, aby mohl dobře sloužit pouze jako předmět jakkoli zručné a nápadité aplikace výzkumných metod. Tváří v tvář době, v níž se ničily a křivily kariéry i životy, nebo taková hrozba trvale visela ve vzduchu, jde pro přímé účastníky často o něco úplně jiného, než jsou typy činnosti, pro které je možné použít termínu „výzkum“. Analogické zkušenosti odjinud ukazují, že v takových situacích traumatizace příliš obtížnou minulostí je velmi důležitým prostředkem odblokování a pohybu vpřed prostá veřejná výměna názorů. Je faktem, že v případě nedávné minulosti české sociologie dosud nějaká debata tohoto druhu neprobíhala, a pokud snad ano, držela se uvnitř kruhů podobně smýšlejících sociologů vycházejících ze stejného typu osobní zkušenosti. Důvodů pro neexistenci skutečně široké diskuse na dané téma jistě bude celá řada, od celkového vnitřního vysílení oboru během let komunistické šikany přes velmi dobře pochopitelnou existen-

¹ K nim patří autobiografický projekt SAMISEBE a z něj vycházející knižní publikace Kono-pásek, Zdeněk (ed.) 1999. *Otevřená minulost. Autobiografická sociologie státního socialismu*. Praha: Karolinum.

ci zřejmě nepřekonatelných napětí osobního rázu mezi jednotlivci až po celkový shon a chvat postkomunistického období, v němž pro zamyšlení nad událostmi a poměry ztrácejícími se v této tak málo přitažlivé minulosti chybí čas a energie. Mladší, přímo již nezúčastněná generace si navíc musí nejprve sama pro sebe ujasnit, nakolik je oprávněna klást nepříjemné otázky těm, kteří museli mnohdy čelit vskutku mimořádně obtížným dilematům, jimž se ona sama šťastnou souhrou historických okolností zatím vyhnula. Avšak už jen v zájmu dalšího rozvoje české sociologie a ostatních sociálních věd je více než žádoucí, aby diskuse o jejich minulosti před rokem 1989 probíhala pokud možno otevřeně a věcně. Toto číslo SČ je možné číst právě i jako příspěvek do takové diskuse, která je současně i diskusí o příčinách v mnoha ohledech neuspokojivého stavu české sociologie v současnosti. V tomto smyslu zde předkládané číslo navazuje na „bilanční“ dvojčíslo 1–2 věnované problémům současné české sociologie, jež SČ vydal v roce 2002.

Pokud jde o onu výše naznačenou rovinu sociologické sebereflexe, předkládané číslo obsahuje sociologii české sociologie v letech komunistické vlády pouze v náznacích. Je tomu tak z toho důvodu, že mnohým příspěvkům je vlastní spíše pamětnický tón, snaha znovu vyvolat a uchránit tak před zapomněním fakta, ač někdy jistě doplněná o jistou dávku bilančujícího pohledu na dobu i osoby, než úsilí analyticky proniknout hlouběji pod povrchovou úroveň konkrétních vzpomínek. Pozornému čtenáři však neujde, že na řadě míst autorsky zúčastnění sociologové sebereflexivnímu instinktu vlastnímu jejich disciplíně podléhají, a tam se pak objevují zárodky čehosi, co se pro příští sociologii české sociologie v období komunismu může ukázat jako nepostradatelné. I o podnícení tohoto typu reflexe tu jde.

Stejně na pováženou jako nedostatek reflexe a diskuse však je, že téma české sociologie v letech 1948–1989 dosud nebylo sdostatek zpracováno ani na právě naznačené rovině osobních vzpomínek těch, kteří se nejruznějšími způsoby podíleli na jejich vzestupech a pádech, a tím spíše ne na rovině shromáždění, utřídění a kritiky historických fakt, nezbytných pro každý seriózní pokus podniknutý na poli dějin novější české sociologie. Předkládané číslo SČ se snaží alespoň částečně vyplnit tuto hlubokou mezeru, kterou nemohly zakrýt ani sebevystižnější souhrnné zprávy, jakou je například heslo o české sociologii v letech 1948 až 1989 ve *Velkém sociologickém slovníku* z pera I. Možného.² Příspěvky k poznání dějin české sociologie v období komunismu, které dosud vznikly, se soustřeďují na dílčí témata: konkrétní instituce v konkrétní době nebo osudy jednotlivých sociologů a socioložek, a jsou roztroušeny porůznu v tomto časopise i jinde. To platí o textech M. Petruska o Masarykově české sociologické společnosti a L. Brokla o Sociologickém ústavu AV ČR³ stejně jako o řadě textů-medailonů významných postav české sociologie uveřejně-

² Možný, Ivo 1996. „sociologie česká v l. 1948–1994“. Pp. 1043–1046 in *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.

³ Petruska, Miloslav 2002. „Peripetie Masarykovy české sociologické společnosti nejen v letech 1989–2002“. *Sociologický časopis* 38 (1–2): 184–189; Brokl, Lubomír 2002. „Sociologický ústav AV ČR Praha“. *Sociologický časopis* 38 (1–2): 169–181.

ných v SČ a také o studiích publikovaných jinde.⁴ I toto číslo SČ nabízí povětšinou takové dílčí studie (s výjimkou zejména úvodní stati J. Musila), ale vcelku tvoří jejich zatím nejúplnější soubor, který poskytuje bohaté informace nejen o české sociologii před rokem 1989, ale také o širším kontextu proměn, kterými prošla, a o některých jejích hlavních i vedlejších aktérech. A samozřejmě tím obohacuje i naše poznání celé české společnosti v době komunismu. Důraz na přesnost a úplnost těchto informací – jakkoli někdy narazil na nepřekonatelné překážky v podobě ztracených dokumentů, zapomenutých nebo zkradených údajů a informačních šumů – se promítl do výsledné podoby čísla velmi výrazně. Diktovala jej snaha editorů vytvořit solidní faktografickou bázi pro současné i budoucí historiky české sociologie, kteří, jak věříme, v tomto čísle najdou velké množství užitečných údajů a vodítek pro svou další heuristickou i analytickou práci.

* * *

Projekt sestavit číslo věnované české sociologii v období od její obnovy v 60. letech do konce normalizace měl dlouhou a složitou genezi. U jeho počátku stál podnět jednoho z editorů čísla O. Sedláčka uspořádat kulatý stůl, který by se způsobem podobným tomu, jímž mladí sociologové diskutovali o současné české sociologii v dvojčísle SČ 1–2/2002, zabýval právě osudy sociologie v normalizačním dvacetiletí 1969–1989. Záhy se však ukázalo, že debata o potlačení české sociologie v období normalizace získá na smyslu pouze tehdy, pokud se předmětem rozpravy u kulatého stolu stane také jemu bezprostředně předcházející doba 2. poloviny 60. let, v níž se sociologie v českých zemích i na Slovensku nově konstituovala do podoby významného a svižně se rozvíjejícího oboru. Kulatý stůl proto pracoval s časovým zadáním 1965–1989 (k jeho organizaci a průběhu srov. poznámku 1 na s. 695). Některé autory však logika jejich výkladu zcela přirozeně zavedla ještě hlouběji do historie

⁴ Uvedme zejména tyto: Machonin, Pavel 2001. „Renesance sociologie a výzkum československé společnosti v roce 1967“. Pp. 275–280 in Zilynská, B., P. Svobodný (eds.), *Česká věda a Pražské jaro (1963–1970)*. Praha: Karolinum; Prokůpek, Ladislav 2002. „Normalizace v Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV“. Pp. 201–217 in Kostlán, Antonín (ed.), *Věda v Československu v období normalizace (1970–1975)*. Práce z dějin vědy. Sv. 4. Praha: Výzkumné centrum pro dějiny vědy; Potůček, Martin (ed.) 1995. *Normalizace ve společenských vědách, můj život v normalizaci*. Praha: ISS FSV UK; Urbánek, Eduard 1995. „Wzloty i upadki socjologii czeskiej“. Pp. 113–121 in Mucha, Janusz, Mike F. Keen (eds.), *Socjologia Europy środkowo-wschodniej 1956–1990*. Warszawa: IFiS PAN; Prečan, Vilém 1994. „Společenské vědy ve svěráku ‚konsolidace‘“. Pp. 272–301 in Prečan, Vilém, *V kradeném čase*. Brno: Doplněk; Šiklová, Jiřina (pseud. Otava, Jiří) 1987. „Výzkum veřejného mínění v ČSSR.“ *Sovědeckví XXI* (82): 323–329.

Zmínit je třeba také dvě další studie prvotně zaměřené na vývoj české sociologie po roce 1989, které se však věnují i situaci za normalizace: Illner, Michal 2002. „Sociology – Czech Republic“. Pp. 405–24 in Kaase, Max, Vera Sparschuh (eds.), *Three Social Science Disciplines in Central and Eastern Europe*. Bonn: IZ; Petrussek, Miloslav 2003. „Sociology in the Czech Republic after 1989“. Pp. 49–60 in Mucha, Janusz, Mike F. Keen (eds.), *Sociology in Central and Eastern Europe: Transformation at the Dawn of a New Millennium*. Westport, CT: Praeger.

oboru k tak klíčovým datům, jakým byl pro sociologii velmi nešťastný rok 1948. Neobyčejně obtížnému období táhnoucímu se od tohoto roku přes určité uvolnění a opětovné přituhnutí v roce 1956 až k rekonstituci sociologie jakožto svéprávné akademické disciplíny v 60. letech však nebylo možné věnovat ani zdaleka takovou pozornost, jakou by si zasluhovalo. Zmiňujeme je proto aspoň zde jako námět dalšího možného čísla nebo tematického bloku SČ.⁵

Výsledkem kulatého stolu *Česká sociologie v letech 1965–1989*, který se uskutečnil v květnu 2003, nebyl pouze jeho přepis, jež otiskujeme na konci tohoto čísla, ale také řada textů, které buď plnily roli podkladů pro rozpravy probíhající během kulatého stolu nebo vznikly rozpracováním přednesených diskusních příspěvků. Díky tomu, že několik dalších autorů zareagovalo na výzvu SČ a dodatečně připravilo studie na témata, která byla účastníky kulatého stolu zmíněna jen okrajově nebo úplně opomenuta, podařilo se sestavit poměrně bohatý a pestrý soubor materiálů tvořících toto číslo SČ.

Jeho členění odpovídá logice vývoje sociologie ve sledovaném období jako oboru pronásledovaného, ale přitom trpěného, zejména tam, kde míra ideologické závadnosti sociologické práce nebyla podle názoru představitelů komunistického režimu příliš vysoká. Jedna skupina textů proto sleduje tu linii příběhu české sociologie po roce 1969, která prochází oficiálními akademickými pracovišti, jimž se tu lépe, tu hůře nebo vůbec dařilo zachovat si nejprve holou existenci a pak i jistou míru prostoru pro nezávislou práci v podmínkách velmi těsného politického dozoru. Druhá skupina příspěvků se zaměřuje na sociologii zbavenou možnosti působit v akademických institucích a hledající opět tu s větším, tu menším úspěchem útočiště před nepřízní doby v ideologicky méně exponovaných odborných pracovištích primárně nesociologické povahy. Texty shromážděné v tomto čísle tak líčí osudy české sociologie a jejích protagonistů v široké škále sociologických institucí a sociologických oborů: zachycují poměry ve třech hlavních centrech výuky sociologie v českých zemích – Praze, Brně a Olomouci (a pro připomenutí některých významných paralel: také nárys vývoje akademické sociologie na Slovensku); z oborových sociologií se věnují sociologii průmyslu a podniku, rurální sociologii, sociologii města a výzkumu veřejného mínění.

K právě nastíněnému obsahu tohoto čísla je však třeba hned dodat, že nemohlo zachytit ani zdaleka všechno dění v české sociologii během období normalizace. Je zřejmě způsobeno pověstně špatnou atmosférou vládnoucí v této instituci před rokem 1989, že chybí studie věnovaná Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV. Pozornosti se však nedostalo ani např. všem sociologickým pracovištím, která vznikala na vysokých školách nejen humanitního zaměření v druhé polovině 60. let. A mezery zůstávají také ve zpracování vývoje dílčích sociologických oborů, jako je

⁵ Z pravidla, že tato etapa dějin české sociologie dosud nebyla vůbec zmapována, lze citovat aspoň jednu výjimku: Petrusek, Miloslav 2000. „Co bylo, když sociologie nebyla. Osudy zakázané a zhanobené vědy 1948–1963“. Pp. 35–52 in Barvíková, H. (ed.), *Věda v Československu v letech 1953–1963*. Práce z dějin vědy, Sv. 1. Praha: Archiv AV ČR.

sociologie medicíny nebo vzdělávání. Podrobné zpracování by si zcela jistě zasloužilo také v tomto čísle porůznu jen zmiňované téma prognostiky, jíž se sociologové a ekonomové působící na okraji oficiálních společenských věd věnovali velmi intenzivně. A především, zcela nezpracovány zůstaly tři jasně odlišené oblasti české sociologie před rokem 1989, jak je ve svém příspěvku v tomto čísle identifikuje P. Machonin.⁶ Na jedné straně to jsou jednak domácí sociologie otevřeně protirežimní a jednak sociologie v emigraci, na straně druhé sociologie oficiální, normalizační. Každá z nich si přitom zaslouží, ač z velmi rozdílných důvodů, aby jí byla věnována mnohem větší pozornost než dosud.

Tento ještě stále velmi neúplný inventář všeho, co na následujících stránkách muselo zůstat opomenuto, zde uvádíme tak trochu v naději, že sociologové a historikové sociologie (samozřejmě včetně studentů) se v nejbližších letech postarají o to, aby aspoň některá z těchto bílých míst byla odstraněna.

* * *

Přes vícenásobnou časovou expozici (1968–1989 a 1965–1989, ale také 1948–1989), která je v případě dané tematiky nevyhnutelná, leží těžiště článků a studií shromážděných v tomto čísle nepochybně v traumatickém a lidsky i vědecky stále nezpracovaném období normalizace. Dnes se již téměř stalo klišé mluvit o 60. letech minulého století a zejména o jejich druhé polovině jako o období jakéhosi českého „sociologického zázraku“, kdy se sociologie po dlouhých přibližně 15 letech, během kterých byla režimem držena pod prahem oficiální existence, téměř přes noc nově etablovala.⁷ A co víc, stala se dokonce oborem módním, od něhož se v epoše, která již téměř úplně ztratila důvěru v dogmatický marxismus, ale stále ještě měla zato, že společnost je třeba řídit a reformovat vědecky, mnohé očekávalo. Tato v dnešní době již zřejmě znovu nedosažitelná obliba a s ní související vědomí vlastní sociální významnosti sociologii jistě velmi prospívala, dokud vývoj směřoval ke stále větší liberalizaci poměrů, ale jak se stává v dobách prudkých politických zvrátů příliš exponovaným společenským silám, současně jí i nesmírně ublížila, jakmile se noví vládcové po sovětské okupaci rozhodli přikročit k její „normalizaci“ a „konsolidaci“. Ještě na sklonku roku 1968 mohli přední protagonisté právě doznívající zlaté éry české sociologie 60. let, kteří se účastnili besedy časopisu *Reportér* moderované členem jeho redakční rady J. Klofáčem (dále to byli V. Tlustý, B. Weiner, Z. Šafář, M. Kaláb a P. Machonin), od „normalizace“

⁶ Machonin, Pavel 2004. „K sociologii v období normalizace“. *Sociologický časopis* 40 (5): 644.

⁷ Zatímco Jaroslav Klofáč ve svém zahajovacím projevu na památné sociologické konferenci ve Špindlerově Mlýně v roce 1966 vyjádřil přesvědčení, že česká sociologie „má již určitou solidní institucionální základnu“, Miloš Kaláb pouhé dva roky později neváhal hovořit o „dovrřování procesu institucionalizace sociologie v ČSSR“ [*Sociologie '66*. Upravil Josef Turek. Praha: Sociologický ústav ČSAV 1968, s. 5 a 10]. Jak se však začalo jasně ukazovat krátce nato, ke skutečnému dovrření tvorby její institucionální základny jí bylo vyměřeno příliš málo času.

očekávat nastolení situace, v níž by „bylo možno objektivně vědecky diskutovat bez apriorních stanovisek a apriorních hodnocení“.⁸ Další běh událostí, jak známo, však právě něco takového znemožňoval. V časově nepříliš vzdálené debatě, kterou pod názvem *Jít na kořen věci* otiskl v roce 1971 politicko-kulturní týdeník KSČ *Tribuna*, reprezentují tehdy již značně „zkonsolidovanou“ českou sociologii zcela jiná jména (konkrétně: ředitel nově vzniklého Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV Radovan Richta, jeho zástupce Jindřich Filipec, vedoucí sociologické sekce tohoto ústavu František Charvát a specialista na teorii řízení na ideologickém oddělení ÚV KSČ Jaroslav Kučera, tehdy již také pracovník ÚFS). Tento pro počínající 70. léta nanejvýš typický dokument, jehož účastníci si nevytkli za cíl nic menšího než „jednou pro vždy změnit nepříznivou situaci, která se tu udržovala a zrála mnoho let“, shrnuje mnohé z toho, čím se normalizace nechvalně vepsala do dějin české sociologie: „očista nového pracoviště (ÚFS ČSAV) od reprezentantů pravice“, „vyčištění stolu od ideového smetí“, „leninský princip sebekritiky“.⁹ Je to právě nesmírný kontrast mezi mladistvým životním elánem české sociologie 60. let a jejím v podstatě komatickým stavem v dalších dvou dekadách, co propůjčuje příběhům vyprávěným v příspěvcích tohoto čísla jejich dramatický moment. Je tím ovšem také způsobeno, že se v nich dostává do popředí jejich charakter velmi osobních výpovědí přímo zaangażovaných účastníků často více, než jsme v akademických textech zvyklí. Tím spíše je třeba ocenit, že příspěvatelům se zpravidla podařilo vyvarovat se tónu osobní ukrivděnosti, který by byl v daných souvislostech více než pochopitelný.

* * *

Toto číslo SČ se vystavuje dvěma typům kritiky: kritice řekněme politické a kritice metodologické. Politický kritik mu bude vytýkat, že autoři, kteří se na něm podíleli, nereprezentují všechny existující pohledy na charakter české sociologie před rokem 1989. Metodologická kritika poukáže na malou míru kritického odstupu, s nímž se zde zacházelo s jednotlivými příspěvky, které jsou mnohdy nezastřené osobní. Vždyť i zde, tak jak všude jinde – může pokračovat tato kritika – máme co do činění s aktem sociální konstrukce, tentokrát zacíleným na jeden určitý a mimořádně kontroverzní historický úsek české sociologie – a je tedy třeba postupovat s náležitou obezřetností a teoreticky školenou nedůvěrou vůči předkládaným faktům i hodnocením. Ano, jistě, avšak na tomto místě je třeba zopakovat, co už bylo řečeno výše, totiž že aktivity SČ vedoucí k vydání tohoto čísla si kladly za cíl zejména a především podnítit diskusi o obtížných tématech, o kterých se dosud v rámci sociologické komunity příliš veřejně nehovořilo. Rozproudění takové diskuse může mít svou hodnotu nejen poznávací – vůči níž platí konstruktivistické podezření v plné síle, ač ji zcela jistě neruší – ale také morálně-politickou. Tato veřejná disku-

⁸ Miloš Kaláb, s. v in „Sociologie a současná situace naší společnosti“ 1969. *Reportér* 4 (4) Suppl.: i–v.

⁹ „Jít na kořen věci. Rozhovor o situaci ve společenských vědách“ 1971. *Tribuna* 3 (13): 9 & (14): 6–7.

se, ač se týká pouze dějin jednoho společenskovedního oboru, se může spolu s mnoha jinými dílčími diskusemi slít do širokého proudu celospolečenské veřejné debaty o politických poměrech před rokem 1989 a do ještě širšího procesu vyrovnávání se s touto minulostí.

Pokud jde o první, politickou kritiku, je zde vhodné uvést, že s výjimkou jednoho předního představitele oficiální sociologie před rokem 1989 nebyl nikdo z protagonistů normalizace přímo přizván ke kulatému stolu ani k autorské účasti na čísle. Přímá účast by však znamenala přímou konfrontaci, k té však dosud podle všeho není půda připravená. Jestli tomu bude v budoucnosti jinak a jestli ke změně nějak přispěje i toto číslo, je otázkou příliš spekulativní, abychom se jí zde zabývali.

* * *

Na závěr připomeňme, že jsme rozlišili celkem tři různé roviny zabývání se českou sociologií za komunismu, k nimž toto číslo může svým skromným dílem přispět: rovinu otevřené diskuse v rámci sociologické obce, rovinu sociologického zkoumání této sociologie a rovinu historické deskripce a zaznamenání – přirozeně jen výběrového, ale sdostatek širokého – souboru fakt relevantních pro dějiny oboru. Při vši své až příliš evidentní neúplnosti snad v těchto třech oblastech připravuje půdu pro další a hlubší zkoumání osudů české sociologie v době komunismu.

Náš editorial si dovolueme zakončit výzvou. Mnohé z toho, co v tomto čísle nebylo možné připomenout, se může v blízké budoucnosti stát navždy nedostupným, nebude-li to zaznamenáno přímými aktéry a pamětníky. To se týká vývoje různých institucí nebo oborových sociologií za minulého režimu stejně jako osobních příběhů žijících nebo již zemřelých sociologů a socioložek. Týká se to však také provedených výzkumů a nepublikované nebo nestandardně publikované literatury, kterých, jak ukazuje mj. kulatý stůl přetištěný v tomto čísle, je velké množství a o nichž dosud máme jen velmi nesoustavné znalosti. Obracíme se proto na naše čtenáře s žádostí, aby nám pomohli uchovat vzpomínky na minulost české sociologie v co největším rozsahu. Na prvním místě uvítáme odborné stati zachycující její dějiny před rokem 1989 z hledisek a v oblastech, kterým nebylo možné dát prostor v tomto čísle. Oceníme však také pomoc při rozšiřování pramenné základny dějin české sociologie, jakou představuje např. pořizování soupisů literatury a jiných materiálů nebo poskytnutí pro vývoj oboru důležitých dokumentů, aby mohly být přetištěny v SČ nebo vydány jako samostatné publikace. Žádost o spolupráci se obrací zejména k přímým aktérům, ale týká se i těch, kteří stojí spíše na okraji. SČ bude zajímavé materiály průběžně otiskovat.

A na úplný závěr: věříme, že toto číslo mnohé čtenáře vyprovokuje, aby přispěli do diskuse o tom, jaká byla česká sociologie během 40 let komunistické vlády, čeho se v ní podařilo dosáhnout a jaký je dopad tohoto období na českou sociologii dnes.

Oto Sedláček, Marek Skovajsa